

This entry is part 2 of 4 in the series Karel Veliký - Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“

Karel Veliký - Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“

Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 1

Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 2

Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 3

Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 4

*Alvin Langdon Coburn:
Vortograph of Ezra Pound*

ABC of Economics má v Poundově originále poměrně složitou, „ideogramickou strukturu“, vlastní idiosynkratický řád, který je dnes i dříve jeho kritiky, ale i příznivci, skoro nutně vnímán jako „nesystematický“. „Nesoustavný“ podobně jako *Cantos* – fakticky ovšem vystavěné v zářivě detailní, byť „archeofuturistické“, „vortex“ („déšť konkrétních atomů“) architektonice. [0] Nic na tom nemění ani to, že první verze „ABC ekonomie“ vznikla během dvaceti čtyř hodin. My si tuto „směs konkrétních návrhů a abstraktních prohlášení“, ale i pohrdavých či útočných výkřiků na adresu „bankovních gaunerů“, rozdělíme do dvou hlavních částí. První pojedná právě o konkrétních návrzích na řešení kapitalistické hospodářské krize v roce 1933, druhá nastíní Poundovu představu „dokonalého státu“.

1933

Dosavadní liberálně-kapitalistický systém pokládá Pound po zkušenostech posledních let za zkompromitovaný, nerozumný, nekontrolovatelný: „Lidé dopustili, aby všechno, co naši předkové vykonali pro osvobození americké státní pokladny, upadlo v zapomnění.“ [1] „Všechny americké a republikánské zásady se vytratily za odsouzeníhodné vlády hanebného Woodrowa.“ [2] Soudí, že i „většina ‚rozhodující‘ v demokracii, která se jako demokracie chová, si pravděpodobně vybere rozumnou ekonomiku, jen co se naučí rozumnou od nerozumné odlišovat“. [2b] To je ovšem obtížné, neboť „něčím tak studeným, jako je ekonomie, s nimi nepohnete“, jak řekl pan Griffith, strůjce Sinn Féin. V jediném člověku z tisíce nelze vzbudit zájem o ekonomii, dokud ho citelně nezasáhnou důsledky špatného systému. Platí, že:

Poddaní samovládce budou poslouchat hospodářská rozhodnutí svého vládce nebo vládců, dokud tato nařízení budou hospodářsky rozumná, a značnou dobu poté, co rozumná

nebudou. Různě dlouhá doba trpělivosti v přechodných formách vlády.

Zároveň však připomíná, že „nás ani trochu nezajímá, JAK lid nebo národ získá kontrolu nad svým hospodářstvím, ale CO s ním má dělat, když tu kontrolu získá“. A co tedy dělat?

Po „předběžném vytyčení pole“, v němž Pound předesílá, jakouže náplň dává pojmům, jež užívá (rozlišuje např. výrazy *vlastnictví* a *kapitál* a spolu s dalšími rozlišeními ukazuje jak), konstatuje, že:

*Nadprodukce nezačala s industriálním systémem. Příroda obvykle vytváří přebytek. Kaštany v horách přijdou nazmar a ještě nikdy to nevyvolalo světovou krizi. Rozumní inženýři a moudří muži nám říkají, že **otázka výroby** je vyřešena. Světová výroba může vyprodukovat všechno, co svět potřebuje. Není nejmenší důvod o tom pochybovat. Patrně jediný ekonomický problém, který vyžaduje v naší době okamžité řešení, je **problém distribuce** (z lat. *distribuere* – rozdělovat, třídit).*

Všeho je dost. O t á z k a zní: Jak to dostat odtamtud, kde to je nebo může být, tam, kde to není a kde je toho zapotřebí? Děje se tak prostřednictvím peněz – poukázek z nějakého kovu či papíru, na nichž je napsáno, že mají nějakou „hodnotu“. Kdo má tyto poukázky vlastnit? Výrobci, přepravci, prostředníci. To vše je zcela prosté, jenže pak se to někde zadrhne. Někteří z těchto lidí zůstávají bez poukázek, dostal je někdo jiný, kdo vykonal všechnu „potřebnou“ práci. [3]

Proto „první čistý řez, který je třeba udělat“, vidí Pound v nové důsledné *dělbě práce* – kdyby totiž roku 1933 nebylo nikomu dovoleno pracovat víc než pět hodin denně, sotva by byl někdo bez práce a žádná rodina by se tak neoctla bez poukázek a o hladu: [4]

Námítky proti tomuto řešení jsou dost nepochopitelné. Ještě jsem se nesetkal s žádnou, která by měla váhu, i když jsem zažil některá velice komplikovaná „vysvětlování“ ohledně rostoucích nákladů.

Pound zajisté ví, že to není celá *o d p o v ě d'*, ani že to nepředstavuje celou nauku o hospodářství, ale je přesvědčen, že by se tím ušel velký kus cesty. Výchozí bod.

Každý ekonom musí někde začít. Já pro začátek navrhuji, aby měl každý, kdo je natolik slušný a je ochoten pracovat pro obživu svou a těch, kteří jsou na něm závislí (nedospělí nebo staří), možnost vykonávat rozumné množství práce.

Aby poukázky (neboli peníze) zůstávaly v oběhu a ten se nikde nezadrhoval – chápeme-li peníze jako stvrzenky za vykonanou práci – nejjednodušší prostředek, jak udržovat rozdělování peněz v chodu (v platidlech, úvěrových stvrzenkách), je tudíž rozdělovat práci:

Neříkám, že je to jediný myslitelný prostředek, ale rozhodně tvrdím, že je to prostředek nejdostupnější, nejjednodušší, který vyžaduje nejméně byrokracie a dohledu a zásahů. Pokud jde o čas navíc.

Že u obyčejných lidí sotva vzbudí nějaké horlivé nadšení pouhým požadavkem na méně práce, je si Pound setsakra dobře vědom. Pro většinu z nich to automaticky znamená jen méně peněz. Dělník se bude muset dělit s dělníky. Při absenci ekonomického myšlení jim totiž nedochází, že zrychlený pohyb peněz, kdy každý má málo, znamená větší odpomoc než neprůchodný stav, kdy hodně lidí nemá nic. Mnoho místa proto básník opakovaně věnuje vyznání své **víry: ve volný čas**.

Ať člověk pracuje čtyři hodiny denně za mzdu, a chce-li pak ještě pracovat, ať pracuje jako jakýkoli umělec či básník, ať si zkrášluje dům nebo zahradu, nebo ať si protahuje nohy při nějakém cvičení nebo ať se hrbí nad kulečnickovým stolem nebo sedí na zadku a kouří. Bude mít se života mnohem víc, a budeme-li předpokládat, že má nějaké zbytky inteligence, mnohem pravděpodobněji ji bude využívat...

A dokládá se vlastní životní zkušeností:

*Vím, nikoli z teorie, ale z praxe, že můžete žít neskonale líp, máte-li velice málo peněz a hodně volného času, než když máte víc peněz a málo času. **Čas nejsou peníze, ale je to skoro všechno ostatní.***

Jistě, v moderním průmyslu jsou nepochybně různá řídicí zaměstnání atd., která vyžadují delší pozornost, ale takových, u nichž by analogické šetření neposloužilo jako ekvivalent (např. „deset let osm hodin denně práce“ namísto „čtyř hodin denně od dvaceti do čtyřiceti let“), je podle Ezry velice málo. [5] U ostatních se výhody kratší pracovní doby budou šířit a za pár měsíců se jich doSTANE všem, patrně ale bude trvat déle, než se jich dovtípíme. Neboť zlost obvykle udeří rychleji než odpomoc.

Řekněte komukoli, že se mu může žít líp za 40 šilinků a se dvěma hodinami navíc denně pro sebe, nebo za 50 šilinků bez těch dvou hodin, a uvidíte, jak málo vám bude věřit. Představa, že ceny půjdou dolů, zní jako výplod fantazie. [6]

Dvě hodiny navíc na bloumání, přemýšlení, pěstování nejrůznějších svalů cvičením, na rozdíl od přepracovanosti (...) Pokud moje paměť sahá, nikdo v současnosti neuznal ten prostý fakt, že člověk se spoustou volného času může mít ze života mnohem víc s velice málo penězi než přepracovaný člověk s mnoha penězi.

Vím, o čem mluvím. Skoro celý život, rozhodně celý svůj dospělý život žiji mezi nezaměstnanými. Veškeré umění mé doby je a bylo nezaměstnané.

Oddechu však člověk nedosáhne pouze tím, že „není v práci“. Oddech je volný čas zbavený úzkostí. Prostředkem k „lepšímu životu“ se může stát jen volný čas, který není úplně sužován existenčním strachem. [7] A to předpokládá, aby „každý obdržel dost peněz nebo obecného oběživa na uspokojení rozumného množství potřeb“. Nejjednodušší cestou je přitom **práce**, každý jiný způsob je Poundovi už podezřelý. [8] Musí to být pochopitelně práce vykonaná „uvnitř systému“, to znamená, že musí být „nezbytná“ nebo to rozhodně musí být práce, kterou někdo CHCE:

Výrobek musí být něco, čeho se někomu nedostává. Mně se denně nebo zhruba tak nějak nedostává půl pecnu chleba. Ročně se mi nedostává něco oblečení. [9]

Mozky národa nebo skupiny je třeba užít k rozlišování, JAKÁ práce je nejpotřebnější, jaká práce není tak nezbytná a jaká je žádoucí, i když ne přímo nezbytná. Taková práce by měla být zaplacená. Zároveň nikomu nevyplní celý den. Zbytek dne by podle Ezry měl člověk využít k tomu, aby vyjadřoval svůj názor odlišný od většiny, a k takové „práci“ nebo činnosti, která se jemu samotnému (na rozdíl od úředně organizovaných mozků země) může jevit jako náležitá, nutná, žádoucí.

Tento PRVNÍ KROK, udržet pracovní dobu natolik krátkou, aby nikdo nemohl vykonávat placenou práci za dva nebo tři lidi, však nejde provést bez KROKU DRUHÉHO – totiž postarat se o poctivé stvrzenky za vykonanou práci (vyrobené zboží, dovoz zboží, objevy, usnadnění atd.). Tento postup bude tématem příště.

Poznámky:

Ø. Šlo o hledání „verbálního vzorce“ pro chaos světa po „rozbití atomu“, podle něhož by bylo možné stavět „nový řád“. Neboť „špatný jazyk nutně vytváří špatnou vládu, kdežto dobrý jazyk nemusí“. Vorticismus byl, podobně jako Marinettiho futurismus, pokusem obrodit „smysl pro konstrukci“, pokusem oživit „smysl pro formu“. **Vortex** má být forma vtištěná chaosu, chaosu idejí, ekonomické manipulaci, úmyslnému matení pojmů, ignoranci. Vše víří a Pound třídí. Jako průzkumník podstupoval riziko soustředěné palby nevědomých strážců rozkladu, jako poražený stařec sám pokládal svoji parataktickou snahu za prohru. Každopádně jde o čestnou prohru.

1. Pound má na mysli desetiletí 1830–1840 v historii USA, které v *Selected Prose 1909–1965*, v části „Civilizace, Peníze a dějiny“, popisuje takto: „Lid válčí proti Bance a tuto válku pod vedením Jacksonovým a Van Burenovým vyhraje. Nejzajímavějších deset let v amerických dějinách: je to dekáda, která prakticky zmizela z učebnic.“ **Andrew Jackson** byl tehdejší prezidentem Spojených států. Martin Van Buren chtěl vytvořit nezávislou státní pokladnu, aby zvolená vláda mohla mít vliv na nakládání se státními prostředky, jak to stojí v ústavě. Jackson a po něm Van Buren se stavěli proti obnovení mandátu Banky Spojených států, protože nechtěli, aby se v USA vytvořila situace, do níž se dostala Anglie, kde *soukromá* „Bank of England“ získala kontrolu nad státními financemi. Viz Ezra Pound, *Cantos II*, Brno 2013, s. 176, 181): O pomoc se nesmíme obracet na velké banky. (...) Nápravu musíme najít nikoli ve zvyšování, ale ve snižování dluhu. (...) Zadlužení nesnížíme tím, že si vypůjčíme další peníze nebo že změníme formu dluhu.“

2. Míněn je Thomas Woodrow Wilson (1856–1924), představitel Demokratické strany a americký prezident z let 1913 až 1921. Do této funkce byl zvolen za podpory monopolistů a finančníků. V jejich zájmu se pak po únoru 1917 – přes svou dřívější pacifistickou rétoriku – zasadil o vyhlášení války Německu a v lednu 1918 vystoupil se 14 body „poválečného uspořádání světa“ (k tomu srov. např.: Miroslav Dolejší, „Analýza“, kapitola „Československo a Evropa“) a myšlenkou Společnosti národů (k tomu srov. např. L. F. Céline, *Církev*, Praha

1934), „upsal“ se FEDu. Wilsonem začíná éra skutečného nastolování hegemonie USA ve světě, hesla o „svobodě obchodu“ a „svobodě moří“ měla fakticky udržet převahu USA nad spojenci z Dohody, získanou během války půjčkami a vojenskými dodávkami. Wilsona Pound považoval za prvního amerického prezidenta v područí „židáků-šizáků“ (Felix Frankfurter, prezident výboru pro válečnou pracovní politiku, velkobankéři Jacob H. Schiff, Cohenové, Blumenthalové, Schapirové). Jestliže před válkou dlužila Evropa USA sotva 10 milionů dolarů, po válce to bylo přes 12 miliard (uváděna jsou i mnohem vyšší čísla). „Války jsou vyvolávány proto, aby se dělaly dluhy“, říká Pound v rozhovoru s Donaldem Hallem (*Chtěl jsem napsat Ráj*, Olomouc 1993, s. 170).

2b. „Existuje nevědomost přirozená a nevědomost umělá. Řekl bych, že ta umělá dnes představuje osmdesát pět procent“, odpovídá básník Hallovi v roce 1960 (c. d., s. 168).

3. Anebo ještě hůř, kdo žádnou práci nevykonal: „Nikomu nesmí být dovoleno vyplňovat šeky na horentní částky bez ohledu na poskytnuté služby. Ano, ano, já mám šekovou knížku, ale když si začnu vymýšlet, banka mé šeky neproplatí. Jenže jsou tací, žel, bratře, jsou tací, kteří ze záhadných důvodů šeky na horentní částky vypisovat mohou. Kdo, bratře, řídí banku?“, táže se Pound v „ABC“ na jiném místě...

4. Obraz USA z let hospodářské krize očima nezaměstnaných kreslí např. film *Hrozny hněvu* (*The Grapes of Wrath* 1940, r. John Ford) podle románu Johna Steinbecka. V SSSR nemohl prý být dodnes působivý snímek dlouho promítán, jelikož v něm nezaměstnaní vlastní auta, tedy věc pro obyvatele Sovětského svazu 40. let zaměstnaných i na vyšších postech ještě naprosto výjimečnou.

5. Onu výjimku tvoří šťastlivci, kteří se opravdu seberealizují ve svých občanských zaměstnáních, v takovém případě je ovšem vhodnější mluvit o „povoláních“. Energičtí lidé schopní formovat nejen sebe a nejbližší okolí, ale „tvarovat“ společnost, z vlastní iniciativy měnit její podobu. Takovým člověkem byl i Poundův dědeček **Thaddeus**, který se nakonec stal republikánským kongresmanem: „Můj dědeček postavil železnici patrně ani ne tak z touhy vydělat peníze nebo z iluze, že by na tom mohl vydělat víc než na něčem jiném, jako spíš z vrozené čínorodosti, umělecké touhy něco VYTVOŘIT, z potěšení, že něco buduje, a ze hry na přechytračování a zdolávání překážek.“

6. „Ceny se vždycky přizpůsobovaly tomu, jaká je v tu chvíli koupěschopnost široké veřejnosti, to je ale jen obecně přijímaný názor“, konstatuje na jiném místě v „ABC“ autor.

7. Tam, kde je zažehnán strach o holou existenci, vynořuje se často existenciální úzkost. Její zahánění konzumem je u inteligentnějších lidí zpravidla méně účinné než tvůrčí činností.

8. Tedy pravděpodobně i *bezpracný* minimální „základní příjem“. Tento koncept je obsažen mj. v de Benoistově „Manifestu nové pravice“, v kapitole „Proti produktivismu, za dělbu práce“, s. 35–36, a nedávno jej podpořily i zástupci několika tuzemských politických stran (Strana zelených, Česká pirátská strana, Strana demokratického socialismu).

Odráží se v něm základní rozpory doby: kvůli technizaci dávno klesá počet pracovních míst ve výrobě, v posledních letech i ve službách, o nekvalifikovaná místa pak lidé „vzdělanostní společnosti“ nestojí a jsou doplňována imigranty. Práce, a především práce produktivní, ubývá. Aby však bylo možné při stárnoucí populaci udržet důchodovou politiku, odchody do penze se prodlužují. Proto ani dnes není požadavek zkrácení pracovní doby tak úplně mimo mísu!

9. Pound nemluvil do větru. Většinu života prožil na hraně existenčního minima. Marii, své nemanželské dospívající dceři, sepsal tyto „zákony“:

I. První věc, kterou je třeba se naučit: NEBÝT na obtíž.

II. Osobní soběstačnost. Vše, co potřebuješ, se nauč dělat sama: vařit, šít, udržovat domácnost.

III. Soběstačnost. Ideálem je, aby každý byl Bauernfähig (schopen sedlačit). Jakmile je rodina oddělena od půdy, musí být každý schopen DĚLAT něco, nebo VYRÁBĚT něco, ale prodat to. Když už není půda, nic NEPOČKÁ. Lidé, kteří neobdělávají půdu, musejí myslet RYCHLEJI než rolníci.

(Mary de Rachewiltz, *Diskrétnosti*, s. 77). Sám hodně truhlařil, ale nezapomínal ani na tělesná cvičení: veslování, plavání, boxovat ho prý učil Hemingway. Na druhou stranu – jako charismatická osobnost nikdy nezůstal „na věci“ úplně sám, vždy se nakonec našel někdo ochotný pomoci, třeba i bez Poundova vědomí.

Series Navigation

<< Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 1 Čas nejsou peníze. Ezra Pound a jeho „Abeceda ekonomie“, část 3 >>